

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.06.073>

УДК 336.741.2; 336.744; 339.7; 339.747

JEL: E52, F30

В.В. ОГНЕВИЙ

Черкаси, Україна

e-mail: ognev7@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0895-4156>

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ГРОШОВОЇ СИСТЕМИ: НАДНАЦІОНАЛЬНА ВАЛЮТА GES

На основі перегляду теоретичних засад грошової системи запропоновано концепт створення світової валюти на базі резервного активу SDR Міжнародного валютного фонду з прив'язкою її номіналу до ринкової вартості еталонного товару IGC (International Grains Council), спроектувавши у такий спосіб наднаціональну валюту GES (Grain Equivalent Standard — Стандарт зернового еквівалента).

Ключові слова: світова фінансова архітектура; глобальна грошова система; наднаціональна валюта, грошова одиниця.

Ідея наднаціональної валюти не є новою. В історичній ретроспективі було започатковано два основних напрями створення такої валюти (саме як наднаціональної, а не національної у статусі світової).

1. Кейнсіанська ідея золотовалютного стандарту, де наднаціональна валюта — банкор — мала б бути прив'язана до фіксованої вартості золота (по суті, до його ваги), а курс національних валют рівнявся б на цей самий банкор. Як наднаціональна валюта ідея не реалізована, але була, по суті, продубльована золото-доларовим стандартом національної валюти США, що здобула статус світової.

Ц и т у в а н н я: Огневий, В. (2026). Теоретичні засади реформування грошової системи: наднаціональна валюта GES. *Економіка України*. 69. 06(775). 73—94. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.06.073>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

2. Проект міжнаціональної розрахункової одиниці (резервного активу) з опорою на плаваючі курси національних валют. Грошова одиниця символічна, без власної грошової бази і вільного обігу у світовій економіці, реалізована Міжнародним валютним фондом у вигляді Special Drawing Rights (SDR).

Решта версій світової валюти тією чи іншою мірою були доповненням і розвитком двох вказаних варіантів створення такої валюти. Саме на цих варіантах сконцентровано сучасну увагу альтернативних до доларового домінування проєктів.

У чому особливість авторського проєкту наднаціональної валюти GES і чим він відрізняється від згаданих? Якісно іншою філософією грошей. Усі донині існуючі версії як національної, так і світової валюти розглядають гроші відокремлено від економіки, починаючи від рівняння Фішера $MV = PQ$ до неокейнсіанської моделі $IS-LM$, що лягли в основу сучасного макроекономічного мейнстріму. Відповідно до такого підходу, фінансові інституції заздалегідь розраховують і затверджують вартісні параметри грошової одиниці, сплановано емітують визначений обсяг грошової маси й постійно регулюють грошовий обіг, маніпулюючи, насамперед, відсотковими ставками. Авторський же підхід розглядає гроші як невід'ємну складову самої економіки, її вартісну субстанцію, що органічно «вплетена» в кругообіг живої-матеріалізованої праці ринкового простору. Відповідно, вартісні параметри грошової одиниці та грошової маси формує сама економіка. Фінансовим інституціям належить лише вкинути в економіку певну кількість грошових носіїв: металевих, паперових чи електронних. Функцію форматування грошової маси виконає сам товарно-грошовий обіг, визначивши масштаб цін грошової одиниці, відтак — її номінал.

У даному проєкті пропонується використати резервний актив SDR, емісійно збільшивши його обсяг до рівня наразі існуючої у світі сукупної грошової бази національних валют у доларовому еквіваленті, для формування на новоствореній грошовій основі повноцінної наднаціональної валюти з прив'язкою її номінальної вартості до ринкової вартості зернового еталона Міжнародної ради по зерну (International Grains Council — IGC), що перебуває в руслі довгострокового цінового тренду глобальної економіки. Проект грошової реформи досить реалістичний, оскільки світова валюта на стартовому етапі своєї інсталяції спирається на конкретну опору авторитетного активу SDR і надалі вартісно орієнтується на довгостроковий ціновий тренд конкретного матеріального блага у вигляді еталонного товару IGC, що надасть упевненості в непохитній стійкості валюти за її купівельною спроможністю.

Отже, **мета статті** — опрацювати алгоритм створення наднаціональної валюти GES на базі резервного активу SDR та її номінально-вартісної прив'язки до ринкової вартості зернового еталона IGC задля гарантованої стабільності наднаціональної грошової одиниці за купівельною спроможністю як запоруки стабільності глобальної грошової системи загалом.

Метод дослідження. Використано концептуальні засади трудової теорії вартості класичної політичної економії (А. Сміта, Д. Рікардо і К. Марк-

са), що заклали в основу грошового обігу трудозатратну сутність вартісно-обмінних процесів ринкової економіки: гроші як символічно-знаковий виразник вартості, котра, у свою чергу, являє собою визначену ринком трудомісткість товарів.

Оскільки будь-яку грошову систему формує сама економіка, є потреба ґрунтовно розглянути її глибинну сутність, адже без правильного розуміння економіки неможливо усвідомити справжній функціонал грошового інструментарію обмінних процесів у рамках цілісної економічної системи. Тож розпочнемо з питання: що таке економіка?

МАКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ КРУГООБІГУ ПРАЦІ Й ГРОШЕЙ

Економіка — це, насамперед, кругообіг живої-матеріалізованої праці в суспільстві з використанням грошового еквівалента трудовитрат у ході вартісно-обмінних процесів кругообігу. Побудована на такому підході макроекономічна модель (рис. 1), передбачає наявність соціуму-виробника і соціуму-споживача (по суті, це одні й ті самі люди, тільки в різних іпостасях), а також двох обмінно-зустрічних потоків між суб'єктами економічної діяльності: потоку трудовитратного (живого у виробництві й матеріалізованого в продуктах на ринку) і грошового потоку. За умов розширеного відтворення виробництва, крім того, з'являється окремий грошовий потік — інвестиційний — від економічних суб'єктів у сферу виробництва для мобілізації додаткових трудових ресурсів.

У кругообігу живої-уречовленої праці за допомогою грошового інструментарію обміну полягає глибинна суть економіки, її ядро. Сенс такого кругообігу обумовлений боротьбою соціуму за виживання в навколишньому середовищі. Для існування в цьому світі людям необхідно виробляти матеріальні блага з метою їх споживання, а, споживаючи ці блага, поновлювати свою працездатність (як фізичну, так і розумову) задля подальшого виробництва матеріальних благ.

У ринковій економіці кругообіг праці супроводжується двома обмінними процесами: а) винагородою живих трудовитрат частиною виробленого продукту в грошовому еквіваленті на стадії виробництва, що передбачає наявність ринку трудових ресурсів; б) обміном результатами праці у вигляді виготовлених продуктів за посередництва грошового еквівалента на стадії споживання, що передбачає наявність товарного ринку. Обмінні процеси кругообігу живих-уречовлених трудовитрат у процесі виробництва й споживання відбуваються за допомогою грошового інструментарію обмінних операцій: обміну на живу працю на ринку трудових ресурсів і обміну на працю, упереджену на товарному ринку. Потoki живої та уречовленої праці спрямовано в одному напрямку, грошові потоки — у зворотному. Такий собі синхронно-зустрічний рух трудовитрат і грошей. Що є гроші?

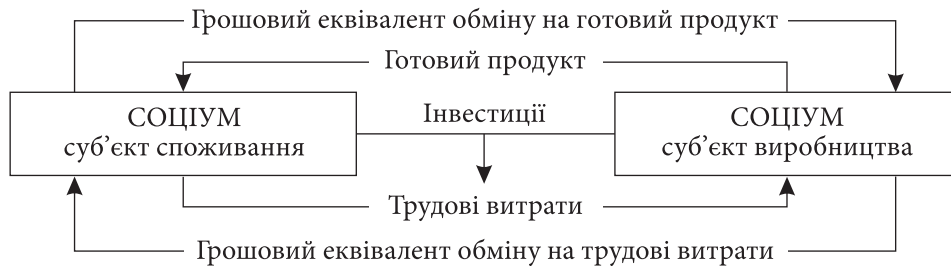

Рис. 1. Найпростіша макроекономічна модель зустрічно-синхронізованого кругообігу трудовитрат (живих-матеріалізованих) і грошових потоків ринкової економіки
Джерело: побудовано автором.

За часів натурального виробництва епізодичний продуктообмін між господарюючими суб'єктами відбувався в порядку еквівалентного обміну результатами праці з використанням уявної у людській свідомості вартісної оцінки уречевлених у продукті трудовитрат. Зміна натурального виробництва дрібнотоварним, однак, виявила, що за масового товарообміну уявних оцінок зростаючих обсягів матеріалізованих трудовитрат недостатньо при масовому товарообміні: людська свідомість не в змозі утримувати зростаючу масу вартісних оцінок. Так виникла потреба у фізичних носіях ринкових оцінок витрат праці, вірніше, носіях загального еквівалента трудовитрат. Зафіксувавши знакові еквіваленти трудовитрат на певних носіях (металевих, паперових тощо), людство отримало гроші. Отже, гроші — не просто специфічний «товар» для обміну й платежів, як це заведено вважати. Це умовно-знаковий виразник визначеної ринком трудомісткості (тобто вартості) товарів і послуг на певних носіях. Грошові купюри, таким чином, є носіями номінально-вартісного еквівалента реальної вартості — знаковий виразник вартості як визначеної ринком трудомісткості товарів. Відповідно, у масштабах економіки грошова маса є виразником сукупної вартості матеріальних благ.

Основна функція грошей — забезпечити оптимальний кругообіг живих-уречевлених трудовитрат у економіці. Це об'єктивна функція, яка не підлягає візуалізації суспільством. Для останнього, з його суб'єктивної точки зору, основними функціями грошей є міра вартості й засіб обміну, а також допоміжні функції платіжного і резервного засобу. Платежі, зазвичай, являють собою передчасний або відтермінований розрахунок за товари і послуги, а грошові заощадження (резерви) не передбачені вимогою основної функції грошей. Світові гроші є статус, а не функція.

Перевішивши рух живих-уречевлених трудовитрат і грошових потоків у вартісну форму, отримуємо синхронно-зустрічний рух вартостей — реальної і номінальної — між суб'єктами виробництва і споживання за посередництва ринку трудових ресурсів і товарного ринку. Домінуючим законом такого кругообігу є *форматування реальною вартістю товарної маси фактичної вартості грошей у пропорції один до одного незалежно від номіналу грошових носіїв*. Отже, яка в економіці сукупна маса реальної вартості заді-

яних у ринковому кругообігу матеріальних благ (товарів), відповідно, такою є фактична вартість грошової маси:

Сумарна вартість грошей = сукупна вартість товарної маси.

Таким є непорушний модус вартісно-грошового паритету в економіці, незалежно від кількості грошових носіїв та їх номіналу. Від додаткової грошової емісії, наприклад, загальна сума номінальної вартості грошей збільшиться, тоді як фактична ціна купюр впаде, але рівність вартостей — між фактичною вартістю грошової маси і реальною вартістю матеріального багатства — збережеться. Фактична вартість грошових знаків визначається діленням сукупної маси реальної вартості на кількість купюр. При цьому не цифра номіналу на купюрі має значення, а її вартісна вага, котра визначається кількістю товару, яку можна придбати на купюру.

Скільки грошових носіїв потрібно для нормального функціонування економіки? Для умов простого відтворення виробництва (застійної економіки) не має принципового значення. Будь-яку кількість купюр, наприклад, без проставленого номіналу достатньо вкинути в економіку. Після серії неминучих коливань існуюча в економіці маса реальної вартості сама відкалібрує грошову одиницю: грошові носії самі собою набудуть масштабу цін, умовно кажучи, на них «проявиться» номінал. У результаті сумарна номінальна вартість грошової маси відображатиме реальну вартість створених працею матеріальних благ. Для застійної економіки зовнішнє коригування фактичної вартості грошової одиниці не потрібне, зазвичай вона відповідає її номіналу. Але якщо в порядку експерименту все ж таки емітувати в економіку N -ну кількість додаткових грошових знаків, то зустрічний рух реальної вартості в економіці прискориться з одночасним запуском процесу переформатування фактичної вартості грошей — відбудеться їх девальвація. Якщо ж з економіки вилучити N -ну кількість грошових знаків, то результат буде зворотним: зустрічний рух реальної вартості уповільниться з одночасним запуском процесу переформатування фактичної вартості грошей — відбудеться їх ревальвація. Девальвація і ревальвація є нормальним процесом переформатування вартості грошових знаків для приведення їх ціни у відповідність з реально існуючою вартістю матеріалізованих трудовитрат — поновлення вартісно-грошового паритету.

Основна вимога до грошових носіїв — відсутність власної вартості, тобто вартість грошового носія як фізичної субстанції має бути нульовою, аби його власні вартісні девіації не спотворювали фактичну вартість грошової одиниці, не допускали її відхилення від номіналу. На сучасному етапі доцільним є використання лише паперових і електронних грошових носіїв. Електронні гроші — це записи на банківських рахунках, якими оперує їх власник за допомогою електронно-технічних засобів. Перевага останніх полягає в тому, що електронні гроші не можна покласти під умовний «матрац», тобто неможливо вилучити з обігу. Відтак уся маса грошей перебуває в зоні банківського контролю.

Сукупна маса вартості в масштабах економіки визначається наявною в ній сукупною масою живої-уречевленої праці. Чи всяка праця задіяна в процесі формування вартості? Ні, лише вартісно-формуюча праця, що долучена до ринкового товарообігу. Вартісно-формуючою працею є праця, що дає матеріалізований результат, має попит на ринку і, головне, примножує сукупний суспільний продукт. Праця сфери послуг — перукарні, сауни, спорт, туризм, дозвілля — є вартісно-перерозподільною працею, а тому до вартісно-формуючого процесу відношення не має. Так само не мають відношення до формування вартості сировинні ресурси, засоби виробництва чи виготовлені продукти, що не задіяні в товарно-грошовому обороті. Вартість нерозривно пов'язана з ринком: немає торгу — немає вартості. Звідси важливий висновок: вартісною основою грошей є лише задіяні в трудообмінних процесах ринкової економіки матеріалізовані результати людської праці. Оскільки задіяні в ринковому обороті упредметнені результати праці є товаром, то *сукупна вартість товарів є вартісною основою грошової системи*.

Принцип функціонування макроекономічної моделі за умов простого відтворення виробництва досить простий. Є грошово-вартісний паритет — кругообіг живої-уречевленої праці в масштабах економіки здійснюється безперешкодно; цей паритет з якихось причин (катастрофічний неврожай, наприклад, чи монарх вирішив надрукувати гроші) порушився — відразу запускається процес переформатування грошової системи, унаслідок чого ринок набуває нової рівноваги: вартість грошей входить у відповідність з наявною вартістю матеріальних благ ринкового обігу.

Отже, застійна економіка не потребує зовнішнього, з боку держави, втручання. Принцип *laissez-faire* саме для неї. Інша справа — економіка, що розвивається.

Економіка схильна до постійного зростання, розширюючи масштаби виробництва, тобто процес кругообігу живих-уречевлених трудовитрат супроводжується збільшенням їх обсягів. У цьому суть економічного розвитку, а саме прогресуюче наростання маси живої-уречевленої праці.

Праця: жива → уречевлена → жива' → уречевлена'...

Приріст уречевленої праці в масштабах економіки відбувається настільки, наскільки зростає обсяг живої праці за рахунок нарощування інтелектуального потенціалу робочої сили, відтак зростання продуктивності праці. Відповідно до зростання обсягів матеріального виробництва зростає маса вартості. І ось тут настає поворотний момент функціонування грошової системи: грошова маса входить у режим постійного переформатування (за незмінної кількості грошових знаків) — грошова одиниця зазнає повзучої ревальвації по відношенню до зростаючої маси реальної вартості. Це нормальний процес поновлення вартісно-грошового паритету, але з украй негативними для економіки, зокрема для ведення бізнесу, наслідками на тлі хронічного дефіциту ліквідності: постійні перерахунки і збій у роботі. Вихід тут один: звертатися до друкарського верстату центрального банку, аби до-

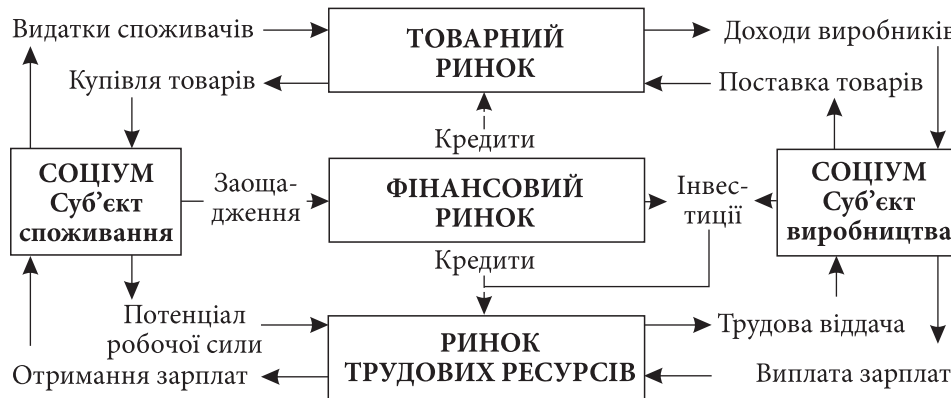

Рис. 2. Макроекономічна модель зустрічно-синхронізованого кругообігу трудовитрат (живих-матеріалізованих) і грошових потоків у режимі розширеного відтворення виробництва

Джерело: побудовано автором.

зованою грошовою емісією, обнуляючи повзучу ревальвацію, підтримувати стабільність номіналу грошової одиниці.

Проте, як доводить двохсотлітня практика, економічний розвиток з часів Промислової революції має не лінійний, а циклічний характер — хвилеподібний тренд зростання. Якою за таких умов повинна бути емісійна політика держави в особі центробанку? Щоб відповісти на поставлене запитання, звернімося до макроекономічної моделі в динаміці розширеного відтворення виробництва (рис. 2), з'ясуємо причини такого тренду і визначимо стратегічний курс монетарної політики: чи потрібно монетарними заходами (прямою грошовою емісією і маніпулюванням відсотковими ставками) реагувати на циклічні кризові перепади економічного розвитку?

Наведена макроекономічна модель функціонування економіки демонструє зустрічно-синхронізований кругообіг трудовитрат (живих-уречевлених) і грошових потоків між виробниками і споживачами за посередництва товарного ринку й ринку трудових ресурсів, а також інвестиційної і кредитної функцій фінансового ринку в режимі розширеного відтворення виробництва. Саму назву «фінансовий ринок» можна поставити під сумнів, бо торгівля символічними виразниками вартості є абсурд. Проте наслідуюмо установлені практики, маючи на увазі, що цей ринок, по суті, являє собою кредитно-інвестиційний канал перерозподілу грошових ресурсів, тимчасово вилучених з поточного товарно-грошового обороту і спрямованих у виробництво.

Макроекономічна модель потребує роз'яснень.

1. «Виробники» і «Споживачі» — суб'єкти економічної діяльності. Виробники є одночасно і споживачами, тобто підприємці та робітники є виробниками і споживачами матеріальних благ, однак у різному статусі беруть участь у виробництві й користуються плодами спільної праці. Вони ж формують інвестиційні впливання в економіку двома основними шляхами: а) безпосереднім реінвестуванням підприємцями частини додаткової вар-

тості у власне виробництво; б) за посередництва фінансового ринку з доходів підприємців і заощаджень громадян у вигляді грошових вкладень у депозити, акції, облігації.

2. «Товарний ринок» і «Ринок трудових ресурсів» є обмінні товарно-грошові канали кругообігу живої-уречевленої праці. Жива праця на «Ринку трудових ресурсів» потенційно представлена специфічним «товаром» — робочою силою; уречевлену працю на «Товарному ринку» представляє виготовлений живою працею продукт. Вартість як товарів (у ціні), так і робочої сили (у зарплаті) формується одним і тим законом вартості ринкової економіки, з тією відмінністю, що вартість товарів формується шляхом переливу інвестиційних капіталів у масштабах економіки до середньої норми прибутку від їх реалізації $m/c + v$; вартість робочої сили — шляхом її вільної міграції у пошуках кращої зарплати до середньої норми додаткової вартості від її експлуатації за наймом m/v (за Марксом). Таким чином, увесь кругообіг праці (живої-уречевленої) в економіці продиктований законом трудової вартості вільноринкової економіки, а саме його фундаментальною вимогою рівновеликої вартісної віддачі від рівновеликих трудовитрат, яку реалізують гроші, приводячи в рух живі-уречевлені трудовитрати.

3. «Фінансовий ринок» включає в себе банківський сектор і фондовий ринок. Банківський сектор є каналом кредитування як «Виробників», так і «Споживачів». Кредити виробникам ідуть транзитом на «Ринок трудових ресурсів»; кредити споживачам — на «Товарний ринок». «Фондовий ринок» є каналом переливу інвестиційних ресурсів від «Споживачів» до «Виробників». У даному випадку «Виробники», по суті, виконують транзитну функцію перенаправлення інвестиційних потоків на «Ринок трудових ресурсів» для мобілізації робочої сили з метою створення матеріальних і кадрових передумов розширеного відтворення виробництва. У цьому ряду «Ринок трудових ресурсів» — більше, ніж просто біржа праці, а «Фінансовий ринок» за своєю суттю виконує функцію переливу трудових ресурсів, слідом за інвестиціями, до формування середньої по економіці норми прибутку, відповідно, оптимального ціноутворення.

Як функціонує макроекономічна модель у динаміці розширеного відтворення виробництва? У своїй основі так само, як і в режимі простого відтворення, але з автоматичним запуском певного ендогенного процесу, обумовленого впливанням у виробництво вилучених з поточного товарно-грошового обороту коштів: накопичення інвестиційних засобів у замкнутій економіці можливе лише за рахунок обмеженого споживання. Як результат, надмірне нагромадження (наднакопичення) капіталу, з одного боку, і пряме, в обхід товарного ринку, інвестиційне направлення грошових потоків у виробництво задля його розширення — з іншого, призводять до відставання платоспроможного попиту від зростаючої пропозиції на величину інвестицій, що, урешті-решт, пригальмовує розширене відтворення. У відкритій економіці такого роду процес може компенсуватися за рахунок посиленого експорту та іноземних інвестицій.

Отже, вилучення частини коштів з товарно-грошового обігу та їх зворотне направлення у виробництво, попри його короткострокове стимулювання, пригальмовує макроекономічний кругообіг живої-упредметненої праці та прирікає економіку на уповільнене зростання. Проте наявність банківського кредитування деформує цей лінійний тренд розвитку, формуючи серію циклічних криз товарного надвиробництва. Суть цього процесу полягає в тому, що банківський кредит — як споживачам для розширення споживчого попиту на товари, так і підприємцям для поновлення оборотних засобів виробництва — компенсує вилучену з товарно-грошового обороту реінвестовану грошову масу на початковому етапі наростаючої диспропорції між виробництвом і споживанням, тимчасово врівноважуючи попит і пропозицію та відтерміновуючи економічну кризу надвиробництва до назрівання чергового етапу диспропорції. Далі кредитний процес поновлюється, і так доти, доки норма чистого (після відрахування банківського відсотка) підприємницького прибутку у виробничій сфері не впаде, умовно, до «нуля». До «нуля» відповідно скоротиться й багаторазово перекредитований споживчий попит. За таких умов загальна заборгованість зрівняється з сукупною платоспроможністю або навіть перевершить її, що заблокує товарообмінний процес і ввергне економіку в межакризу. При цьому нагромадження капіталу нікуди не зникне. Воно лише перекочує із сфери виробництва в банківську сферу щороку на величину позичкового відсотка. Власне, тут немає однозначного негативу, бо на стадії економічного пожвавлення накопичений у банківському секторі капітал зворотно направляється у виробничу сферу економіки. Звідси масове оновлення основного капіталу, і процес розширеного відтворення виробництва пішов далі.

Запитання: чи має монетарна політика держави в особі центробанку рефлектувати на циклічний тренд економічного зростання, вдаючись до грошової емісії задля стимулювання споживчого попиту в момент кризи товарного надвиробництва? Очевидно, ні, оскільки фактична вартість грошової маси під час класичної рецесії (гроші в цей час «дорогі») не зникає, вона, тимчасово перекочуючись до банківського сектору на величину позичкового відсотка, впадає в режим умовної «сплячки». Під вартісною «сонливістю» грошей (не купюр як таких, а їх вартісного наповнення) розуміється збережений виробничий потенціал (готові до роботи трудові ресурси) здорового бізнесу, який у будь-який момент готовий запрацювати, щойно з'явиться попит на ринку і грошові потоки у вигляді інвестицій повернуться до нього з банківського сектору.

Таким чином, монетарна політика, взявши курс на довгострокову стабільність грошової одиниці, має суворо дотримуватися розміреної грошової емісії, незважаючи на циклічні перепади економічного розвитку.

ЗАСАДНИЧІ ПЕРЕДУМОВИ НАДНАЦІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ

Як створити ефективну грошову систему в реальних умовах нашого сьогодення? Насамперед, слід зазначити, що наразі ми живемо в період переходу від національних економік до економіки глобальної: монолітність глобальної економіки повністю ще не сформовано, а підґрунтя національних економік значною мірою вже зруйновано світовими інтеграційними процесами. Відтак час для монополії єдиної світової валюти ще не настав, а побудувати економічно процвітаючий «комунізм» на базі національної валюти в окремо взятій країні наразі неможливо. Світові інтеграційні процеси такого роду намагання неминуче зведуть нанівець. Отже, у сучасних умовах залишається єдина можливість побудови глобальної грошової системи: створити світову валюту, на яку орієнтувались би валюти національні.

Світова валюта, однак, має два варіанти формування: а) на базі національної економіки однієї з наймогутніших країн світу — національна валюта як світова; б) на базі глобальної економіки — наднаціональна валюта, незалежна від примх монетарної політики жодної з країн. Який з двох варіантів є оптимальнішим?

Типовим прикладом національної валюти в статусі світової є американський долар, 80-річне домінування якого на світовому фінансовому олімпі, однак, яскраво демонструє, до чого це призводить. США, піднявши свій долар на п'єдестал світових грошей, мали б передбачити наслідки, а саме: країна — емітент світової валюти для підтримки її високого статусу повинна тримати свої кордони повністю відкритими для вільного переміщення товарів, капіталів, грошей. Таку місію може взяти на себе найрозвинутіша в економічному сенсі країна. Проте, оскільки її оточують менш розвинуті країни з дешевшою робочою силою, то не важко спрогнозувати, що інвестиційний капітал з країни-емітента прямуватиме в економічно відсталі країни в гонитві за вищим прибутком, а дешеві товари цих країн заповнять ринок країни-емітента. Результат — деіндустріалізація, яку ми спостерігаємо на прикладі США останні півстоліття. Отже, країна, що наважиться перевести власну валюту в статус світової, має бути готовою пожертвувати своєю економікою.

Наднаціональна валюта є найоптимальнішим варіантом світових грошей, що не залежить від емісійних витівок жодної з країн. Прообразом світової валюти майбутнього наразі можуть бути Спеціальні права запозичення (Special Drawing Rights — SDR). Створені МВФ у 1969 р. вони являють собою штучну розрахункову одиницю на основі зведеного показника плаваючих курсів п'яти національних валют: долара, євро, юаня, ієни, фунта стерлінгів. Сьогодні їх основним призначенням є оптимізація розрахункових операцій у сфері світових фінансів після ліквідації золото-доларового стандарту, виконання функції резервного і платіжного засобу. Оскільки під SDR створено своєрідний грошовий актив (емітовано 456 млрд SDR, що еквівалентно 650 млрд дол.¹), то ця

¹ Special Drawing Rights (SDR). *International Monetary Fund*. URL: <https://www.imf.org/ru/about/factsheets/sheets/2023/special-drawing-rights-sdr> (дата звернення: 16.12.2025).

розрахункова одиниця — це більше, ніж зведений показник плаваючих курсів валют, але і не повноцінні гроші, оскільки її актив спирається не на матеріальне підґрунтя світової економіки, а на той самий плаваючий курс валют. Проте саме резервний актив SDR (у безготівковій, до речі, формі, тобто як записи на банківських рахунках) може бути використаний як стартовий майданчик для створення наднаціональної валюти.

На сучасному етапі практичне впровадження будь-якої нової валюти вимагає двох основних умов: а) визначення вартісних параметрів грошової бази; б) визначення вартісних параметрів емісійного коригування грошової одиниці задля стабільності її номіналу.

Як грошова база наднаціональної валюти нами визначено резервний актив Спеціальних прав запозичення в розмірі 456 млрд SDR. Чи можливо грошову базу саме в такому обсязі використати для створення повноцінної світової валюти? Можливо. Але глибина вартісного переформатування нової грошової одиниці в разі скасування її прив'язки до плаваючих курсів п'яти валют МВФ і відправки у «вільне плавання» буде занадто суттєвою: ринкова ціна SDR (валютний курс по відношенню до долара та інших валют) зросте в десятки, а то й сотні разів. Зрости сумарну вартість SDR «змусить» світовий ВВП, у вартісному вимірі урівнявши їх з собою: вартість світового ВВП = сукупна вартість SDR. Для мінімізації глибини переформатування грошовий актив SDR доцільно збільшити до рівня сукупної грошової маси, що обертається в глобальній економіці. Проблема, однак, з обрахуванням величини такої маси. Теоретично для її визначення річний світовий ВВП ділиться на швидкість річного обороту існуючої маси грошей (долара та інших валют у доларовому еквіваленті), що задіяні в глобальних вартісно-обмінних процесах. Але тут питання до самого ВВП, а швидкість обороту грошей узагалі не дано знати (вона визначається поділом ВВП на ту грошову масу, яку потрібно з'ясувати). Через неможливість визначити масу досить ефемерних кредитних грошей лишається орієнтуватися на існуючу у світі грошову базу (агрегат M0) при формуванні грошової бази світової валюти. Таким чином, грошова база наднаціональної валюти має бути порівнянною з реально існуючою у світі сукупною грошовою базою в складі долара, євро, юаня та інших валют. У доларовому еквіваленті нині вона становить 8,27 трлн дол.²

Створення грошової бази наднаціональної валюти лише половина справи, адже потрібно ще забезпечити довгострокову стабільність цієї валюти. Що таке стабільність грошової системи на практиці? У реальному житті це такий фінансовий стан, за якого накопичені кошти в повному обсязі будуть збережені протягом 10—20 і більше років, а виданий чи взятий кредит через 10, 20 і більше років у повному обсязі буде повернуто. Ідеться про непорушну стабільність купівельної спроможності грошей у довгостроковій перспективі.

² Agarwal S. Currency in Circulation: How Much Money Exists in the World? *India macroeconomic Indices*. 2025. Aug 18. URL: <https://indiamacroindicators.co.in/resources/blogs/currency-in-circulation-how-much-money-exists-in-the-world> (дата звернення: 16.12.2025).

ві, збереження їх фактичної, отже, номінальної вартості. Це найважливіше для ведення бізнесу, його планування, реалізації бізнес-проектів. Цього потребують як домогосподарства, так і великі компанії. Цього вимагають міжнародні економічні відносини. Стабільність купівельної спроможності грошової одиниці має бути закладена в основу нової валютної архітектури.

Які проблеми існують у цій площині? Якби не було економічного зростання, не було б і потреби коригувати вартість грошей. Людство й донині могло б задовольнятися «золотим стандартом». Проте в часи бурхливого економічного розвитку для запобігання повзучій ревальвації грошової одиниці грошова маса має приростати в такт з темпами економічного зростання, тим самим обнуляючи цю саму ревальвацію. Таким чином, сумарна номінальна вартість грошей має приростати синхронно до приросту реальної вартості товарної маси — один до одного — задля забезпечення безперебійного кругообігу живої-уречевленої праці й грошових потоків у глобальній на цей раз економіці. Статистика свідчить, що з 1961 по 2024 р. темпи середньорічного зростання світового валового продукту становили 3,46 % при їх значній волатильності: від 6,57 % у 1964 р. до –2,88 % у 2020 р.³ Прогноз на найближчі роки вказує на деяке уповільнення темпів економічного зростання, тому перспективні вартісні параметри грошової емісії у такт приросту світового ВВП потребують додаткових розрахунків.

Емісійне нарощування грошової маси синхронно з приростом економіки не викликає сумнівів, але виникає запитання: на які конкретні показники слід орієнтуватись, дозовано емітуючи наднаціональну валюту для підтримки вартісно-грошового паритету в глобальній економіці? Покладатися на приріст світового валового продукту в грошовому виразі? Однак, яка може бути довіра до такого орієнтира за умов розладнаної грошової системи. Практичніше було б в емісійній політиці орієнтуватися на нульову інфляцію / дефляцію. Але це онлайн-показник, який не має довгострокової прогнозованості, а реакція на нього буде запізнаним монетарним заходом на факт, що відбувся. Тож лишається довгостроковий ціновий тренд — орієнтація на тривалу стійкість купівельної спроможності наднаціональної валюти.

Тенденція довгострокового цінового тренду глобальної економіки до зниження на тлі зростання світового валового продукту є доконаним фактом. За останні 100—150 років середній показник знижувальної тенденції складав приблизно 1,3 % на рік (Cashin, McDermott, 2001). Чим пояснити загальний тренд «просідання» світових цін? Є дві причини, що його формують.

1. Зростання продуктивності праці у світі, що зумовлює:

а) тенденцію до зростання світового валового продукту в натуральному вираженні;

б) загальний тренд до падіння цін на товари з огляду на зниження собівартості виробництва.

2. Зростання населення у світі.

³ World GDP Growth Rate. *Macrotrends*. 2025. URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/wld/world/gdp-growth-rate> (дата звернення: 16.12.2025).

Загальний тренд до падіння цін обумовлено зниженням собівартості виробництва і збільшенням маси виробленого продукту в результаті зростання продуктивності праці. А ось приріст населення у світі уповільнює темп падіння цін з огляду на зростання споживчого попиту. Проте домінуючим вартісно формуючим чинником лишається саме продуктивність праці. Уся сукупність вказаних факторів зумовлює довгостроковий тренд світової економіки до зниження вартості товарних одиниць на тлі збільшення загальної вартості товарної маси: ціни на товари падають — ВВП зростає.

Отже, маємо приблизно в межах 1—1,5 % середньорічне пониження довгострокового цінового тренду світової економіки. Але цей показник є абстракція без прив'язки до вартості конкретного набору певних товарів. Потрібно виявити такий товарний продукт, ціновий тренд якого якнайліпше представляв би загальний ціновий тренд глобальної економіки. Як такий продукт пропонується комбіноване зерно Міжнародної ради по зерну (International Grains Council — IGC). Довгостроковий тренд вартості зерна IGC на світовому ринку як орієнтир номінально-вартісного коригування наднаціональної валюти і водночас її вартісне підґрунтя. До речі, ця пропозиція є співзвучною з кейнсіанською ідеєю «вартості композитного товару як об'єктивного стандарту вартості грошової одиниці», представленою Дж. Кейнсом (Keynes, 1923) у його «Трактаті про грошову реформу».

У чому переваги зерно-продуктового еталона при формуванні на основі його ринкової вартості номіналу (символічної вартості) наднаціональної грошової одиниці? По-перше, це продукт незмінної якості, який існував у минулому та існуватиме в майбутньому. По-друге, це продукт першої життєвої необхідності, найпоширеніший на всіх широтах земної кулі. По-третє, чисто трудове походження зернового продукту: праця і лише праця. По-четверте, цей продукт стабільний у споживанні людиною незалежно від її соціального статусу: в нормі споживання хліба всі рівні — й багаті, й бідні. По-п'яте, хлібний продукт позбавлений емоційної складової попиту на нього, лише фізіологічна потреба в ньому: за даними ВООЗ, норма споживання на людину становить 330 г на добу, або 120 кг на рік (Махинько В., Махинько Л., 2017). Вражає стабільність споживання хлібопродуктів у розвинутих країнах: США⁴ та Європі⁵. По-шосте, зерно не є привабливим об'єктом фінансових афер і спекуляцій, воно не піддається впливам біржової паніки (подібно до золота) і не придатне для вартісного нагромадження (подібно до інших активів). Перелічені фактори спотворюють вартість грошей. По-сьоме, стабільність попиту і пропозиції протягом багатьох десятиліть: виробництво зерна збільшується експоненційно зростанню народонаселення, незалежно

⁴ Per capita consumption of wheat flour in the U.S. 2000—2024. *Statista*. 2025. Nov 28. URL: <https://www.statista.com/statistics/184084/per-capita-consumption-of-wheat-flour-in-the-us-since-2000/> (дата звернення: 16.12.2025).

⁵ Bread and bakery consumption volume per capita in Europe 2018-2030, by product type. *Statista*. 2025. URL: <https://www.statista.com/statistics/806333/europe-bread-and-bakery-production-volume-by-category/> (дата звернення: 16.12.2025).

від економічних криз і соціальних потрясінь⁶. Так, погодно-кліматичні умови справляють вплив на цей показник, проте врожайність зерна у світі, попри капризи природи, неухильно зростає (Hawkesford et al., 2013). Світові запаси зерна є постійними рік у рік на рівні 20—40 % від валового виробництва⁷. Світовий попит на зернову продукцію загалом збалансований з її пропозицією протягом останніх 60 років⁸, що є запорукою формування достовірної вартості товару: нічого, крім «собівартість + середній прибуток». Ціновий тренд зернової продукції на світових ринках за останні десятиліття спотворювався переважно позаринковим формуванням нафтових цін⁹. І це на тлі різкої синхронності зростання населення, виробництва зерна й видобутку нафти у світі¹⁰, що, здавалося б, мало звести волатильність цінового тренду на зерно до мінімуму.

Ринкова вартість продовольчого зерна як найбільш затребуваного споживчого продукту є найпридатнішим «кандидатом» на роль вартісного орієнтира грошової одиниці, з огляду на те, що довгострокова тенденція руху вартості зернового еталона до поступового падіння є характерною для руху вартості переважної маси товарної продукції. Ціноутворення зернового товару перебуває в загальному ціновому тренді світової економіки до зниження. Саме це потрібно для стійкості грошової одиниці за її купівельною спроможністю в довгостроковій перспективі, якщо вартісне коригування цієї одиниці зорієнтувати на середньозважену вартість зернового продукту з урахуванням зниження його ціни. За таку грошову одиницю можна десятиліттями купувати одну й ту саму кількість товарів. Саме цього вимагає стійка грошова система. Відтак є підстави говорити про зерновий еталон вартості як основу формування номіналу наднаціональної валюти.

Таким чином, за грошову базу наднаціональної валюти запропоновано взяти резервний актив SDR, попередньо збільшивши його до рівня існуючої у світі грошової бази, а як орієнтир вартісного коригування її номіналу — середньозважену вартість зерна IGC на світовому ринку. Причому для спрощення розрахунків доцільно обмежитися трьома основними зернови-

⁶ Are geo-politics constraining food? Grain market daily. *AHDB*. 2021. Oct 08. URL: <https://ahdb.org.uk/news/are-geo-politics-constraining-food-grain-market-daily> (дата звернення: 22.04.2023).

⁷ USDA forecast big stocks on the horizon: Grain Market Daily. *AHDB*. 2020. May 13. URL: <https://ahdb.org.uk/news/usda-forecast-big-stocks-on-the-horizon-grain-market-daily> (дата звернення: 16.10.2023).

⁸ World grain and oilseed supply and demand v ending stocks 1960 to 2012. *Source USDA*. MoffittsFarm. 2019. Nov 11. URL: <https://www.moffittsfarm.com.au/2013/08/21/world-food-production-and-outlook/world-grain-and-oilseed-supply-and-demand-v-ending-stocks-1960-to-2012-source-usda-via-anz-813/> (дата звернення: 16.11.2023).

⁹ World Food and Oil Price Correlation. *DeepResource*. 2012. Apr 26. URL: <https://deepresource.wordpress.com/2012/04/26/world-food-and-oil-price-correlation/> (дата звернення: 29.04.2023).

¹⁰ Grain_Oil_Population. Figure: Grain, Oil and Population 1985 to 2007. *Energyskeptic*. 2013. URL: https://energyskeptic.com/2013/oil-production-fueled-population-growth-and-food-production/grain_oil_population/ (дата звернення: 22.12.2025).

ми культурами — пшеницею, кукурудзою, рисом. Кукурудза становить близько 40 % від усіх зернових, пшениця — близько 30 %, рис — близько 20 %, сумарно — майже 90 % усієї зернової продукції¹¹. Довгостроковий ціновий тренд комбінованого зерна IGC до зниження складає приблизно 1—1,5 % на рік (зокрема, пшениці¹² і кукурудзи¹³), що відповідає загально-світовому ціновому тренду¹⁴.

З точки зору майбутньої довіри до новостворених грошей варто зазначити: у цій справі особливо важливою є конкретність стартових параметрів формування нової валюти — не абстракція, а конкретика. Це стосується вибору як початкової грошової бази наднаціональної валюти, так і вартісного орієнтира емісійного коригування її номіналу на майбутнє. А головне — упевненість соціуму в непорушності купівельної спроможності валюти на довгострокову перспективу.

Отже, підсумовуючи теоретичний аналіз передумов реформування грошової системи, визначимо вимоги до обставин створення світової валюти задля якісного виконання нею її основної функції у перехідний період від національних економік до економіки глобальної, а саме: стати курсовим орієнтиром для національних валют з метою оптимізації кругообігу живої-матеріалізованої праці у світовій економіці за допомогою вдосконаленого грошового інструментарію обмінних операцій.

По-перше. Світова валюта має бути наднаціональною з притаманною їй властивістю міжнаціональної нейтральності. Відтак вона повинна базуватися на матеріально-вартісному підґрунті світової економіки і не залежати від примх монетарної політики окремих країн. Першочергове завдання в цьому напрямі — створення наднаціонального валютного банку.

По-друге. Попри те, що будь-яку кількісну масу нововведених грошей вартісно відформатує світова економіка, бажано використати вже існуючу грошову базу (актив), зробивши її за обсягом максимально порівнянною з реальною задіяною у світовому обігу грошовою базою для мінімізації глибини вартісного переформатування.

По-третьє. Теоретично в умовах економічного зростання приріст грошової маси має приростати синхронно з приростом валового продукту.

¹¹ Worldwide production of grain in 2024/25, by type (in million metric tons). *Statista*. 2025. URL: <https://www.statista.com/statistics/263977/world-grain-production-by-type/> (дата звернення: 14.12.2025).

¹² Overview of the OECD-FAO Agricultural Outlook 2016—2025. Figure 1.16: Long-term price of wheat in real terms. *OECDiLibrary*. 2015. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-fao-agricultural-outlook-2016_agr_outlook-2016-en.html (дата звернення: 16.12.2025).

¹³ Overview of the Agricultural Outlook 2017—2026. *OECDiLibrary*. 2016. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-fao-agricultural-outlook-2017-2026_agr_outlook-2017-en.html (дата звернення: 16.12.2025).

¹⁴ Real agricultural prices have fallen since 1900, even as world population growth accelerated. *ErsUSDA*. 2012. Nov 07. URL: <https://ers.usda.gov/data-products/charts-of-note/chart-detail?chartId=76174> (дата звернення: 16.12.2025).

Однак на практиці вартісно-емісійне коригування наднаціональної валюти доцільно орієнтувати на довгостроковий ціновий тренд глобальної економіки, підтримуючи стабільність купівельної спроможності валюти.

По-четверте. Довгостроковий ціновий тренд глобальної економіки вимагає конкретизації — визначення матеріально-вартісного орієнтира, ціновий дрейф якого встановлював би параметри номінально-вартісного коригування наднаціональної валюти задля підтримки стабільності її купівельної спроможності в довгостроковій перспективі.

По-п'яте. Матеріально-вартісний орієнтир, у разі якісного виконання ним функції маяка вартісного коригування валюти, фіксується як вартісний еталон номіналу світової грошової одиниці. Від цього моменту наднаціональна валюта спирається на матеріально-вартісний фундамент глобальної економіки.

По-шосте. Для запобігання вартісному спотворенню наднаціональної валюти вона має бути в безготівковій формі, на електронних носіях. Електронна валюта унеможливить вилучення її з обігу, на рахунках яких би резервів вона не знаходилася б, що стабілізуватиме номінал грошової одиниці.

По-сьоме. Наступним запобіжником вартісного спотворення наднаціональної валюти повинно стати обмеження її використання в кредитних операціях банківської практики задля уникнення ризику кредитно-грошової емісії. Відтак грошовою масою нової валюти має бути лише її грошова база.

На окрему увагу заслуговує проблематика міжнародної грошової одиниці як «резервного засобу». Тема «валютних резервів» особливого поширення набула за часів панування американського долара як світової валюти. Схоже, не випадково: чим масштабнішими є нагромадження долара у світових резервах (рівнозначно вилученню з обігу) — тим сприятливішими для США є можливості його необмеженої емісії. Вигоди для США очевидні, але навіть це наднаціональній валюті?

Попри те, що створення грошових заощаджень не передбачено основною функцією грошей, якась їх частка зазвичай акумулюється в резерви. Це нормальне явище, і тут немає негативу за умови стабільної норми резервування в масштабах економіки (відношення всієї суми резервів до загальної у економіці грошової маси). Економіка відформатує сталу масу грошей в обігу і проблем не буде. Інша справа — флуктуації норми резервування, відповідно, коливання обсягу грошової маси в обігу, що дестабілізує вартість грошової одиниці. З огляду на це, перед новою валютою постане проблема стабілізації курсу на тлі флуктуацій обсягу її грошової маси в обігу. Якщо за валютою залишити функцію резервного засобу, тоді варто подумати про стабілізаційний фонд наднаціонального банку, який у онлайн-режимі компенсаційного переливу електронної грошової маси з резерву в обіг і навпаки підтримував би стабільність курсу валюти GES, до речі, ефективніше, ніж маніпулювання обліковими ставками. Проте, беручи до уваги, що електронна валюта — це лише записи на банківських рахунках, постає питання доцільності такої функції у цілому. Тим більше, що наднаціональна валюта має

бути номінально-вартісним взірцем (орієнтиром) для національних валют, а тому навантаження її додатковими функціями апріорі не доцільне. Зрештою, гроші покликані бути інструментарієм вартіснообмінних процесів, а не нагромадження активів. Не буде резервів у новій валюті (на додаток до табу на кредитну емісію) — не буде флуктуацій обсягу її грошової маси в обігу. Тому в інтересах стабілізації курсу наднаціональної валюти — встановити максимальні обмеження на її акумуляцію в золотовалютних резервах центробанку, лише (переважно) на їх поточних рахунках і казначейських рахунках, а також поточних рахунках банків, компаній, фондів тощо. Уся маса нової валюти має бути в обігу, а функцію резервного засобу варто перекласти на національні валюти на додаток до золота та цінних паперів.

Таким чином, за умов дотримання перелічених вимог електронна наднаціональна валюта, треба сподіватись, бездоганно виконуватиме свою основну функцію курсового орієнтира для національних валют, будучи одночасно платіжним засобом у міжнародних економічних відносинах.

НАДНАЦІОНАЛЬНА ВАЛЮТА GES

Отже, резервний актив SDR (як грошова база) і ринкова вартість зернового еталона IGC (вартість «комполитного товару» як вартісне підґрунтя грошової одиниці, за Кейнсом) — основа світової валютної системи. Алгоритм формування наднаціональної валюти є таким.

Міжнародний валютний фонд додатково емітує SDR, збільшивши їх обсяг до рівня існуючої у світі грошової бази (наразі 8,27 трлн у доларовому еквіваленті). Далі емітовану масу електронних SDR, скасувавши їх прив'язку до плаваючих курсів п'яти валют, МВФ за квотним принципом розподіляє між країнами світу пропорційно до чисельності населення. Отримавши квоту SDR, національні центробанки видають ліцензії суб'єктам економічної діяльності (міністерствам, банкам, фондам, компаніям) на право використання виділених квот для реалізації цільових програм — інвестиційних проєктів, імпортих закупівель тощо. Це потрібно для того, щоб ввести нову грошову масу в русло товарно-грошового обігу світової економіки, уникаючи ризиків позаринкових зловживань валютою. Запровадивши квоту своїх SDR у світовий товарообіг чи інвестиції, країни-реципієнти безповоротно її втрачають. Від цього моменту нові гроші набувають статусу світової валюти і вільно обертаються в глобальній економіці. Світовий товарообмін поступово форматує нововведену грошову масу, визначаючи її сумарну вартість, а валютний ринок, спочатку із значними коливаннями курсу, висвічує ціну (номінал) нової грошової одиниці.

Щойно відбудеться повне введення нової валюти в обіг, місію МВФ можна вважати виконаною, і він (Фонд) реорганізується в Наднаціональний валютний банк (Supranational Currency Bank — SCB) або передає функції емітента і регулятора Банку міжнародних розрахунків (Bank for International Settlements — BIS). При цьому формується ієрархія глобальної банківської

архітектури: наднаціональний валютний банк → національні центральні банки → комерційні банки, які практично виконують вартіснообмінні операції у SDR валюті. Відповідно, рахунки на записах наднаціонального банку ранжуються по каталогах:

1. Каталог найвищого рівня — рахунки національних центробанків.
2. Підкаталог 1-го рівня — рахунки комерційних банків.
3. Підкаталог 2-го рівня — рахунки клієнтів комерційних банків.

Наявність електронної грошової системи ставить світову банківську ієрархію під наскрізний контроль наднаціонального банку. В зоні контролю SCB (чи то BIS) — усі транзакції і балансові показники банківської системи, аж до комерційних банків.

SCB (чи BIS), у порядку запобігання ризику кредитної емісії нової валюти, виставляє умови національним центральним банкам і, відповідно, комерційним банкам, як, наприклад, безвідсоткові SDR-позики, відсотки по SDR-кредитах у національній валюті, нульовий відсоток по SDR-депозитах. Якщо цього буде замало, можна взагалі перекласти кредитну функцію на національні валюти. На перехідний період варто перекрити доступ SDR на фондові ринки: номінальну вартість нової валюти має формувати кругообіг реальної вартості в матеріальному секторі економіки, а не спекулятивний кругообіг фіктивного капіталу на фондових біржах.

Задля стабілізації обсягу грошової маси SDR у обігу бажано ввести штрафні санкції проти будь-яких спроб їх надмірного нагромадження (рівнозначно вилученню з обігу), як то, наприклад, щомісячне списання валюти з рахунків на якусь частку відсотка. Вилучені в такий спосіб кошти направляються в обіг у рамках реалізації міжнародних програм захисту довкілля, боротьби з голодом, допомоги біженцям тощо. Заздалегідь створені стабілізаційні фонди в структурі ЗБР центральних банків могли б спростити процедуру списання, автоматично перезаписуючи надлишково резервовану SDR валюту (якщо центробанки вчасно не конвертують її у інші активи або не введуть у обіг) на рахунок наднаціонального банку з подальшим її використанням для реалізації згаданих міжнародних програм. За таких умов надмірне нагромадження резервів у новій валюті навряд чи матиме місце, що апріорі підтримуватиме стабільність обсягу наднаціональної валюти в обігу.

Виставляючи певні обмеження для валюти, слід, однак, пам'ятати: чим вільніший кругообіг грошей у економіці, тим вони є вартісно адекватнішими, відтак повноціннішими. Оскільки електронні гроші — це записи на банківських рахунках, то всі грошові потоки, всі транзакції у новій валюті перебувають під моніторингом SCB (BIS). Будь-яке порушення правил, будь-які зловживання наднаціональною валютою, будь-яке її використання в неправомірних цілях караються блокуванням рахунків. Це дисциплінує обіг валюти у світовій економіці.

Процес формування наднаціональної валюти є досить тривалим (кілька років). З моменту повного введення розподілених квот SDR у світову економіку і набуття ними статусу глобальної валюти SCB (BIS) контролює і регла-

ментує торгівлю зерном на світових товарних біржах, увівши, зокрема, заборону на ф'ючерсні спекуляції цим товаром, централізує розрахункові операції торговельних угод, а головне — відстежує ціноутворення на зернову продукцію для визначення вартісних параметрів емісійного коригування наднаціональної валюти. У перехідний до повного її формування період доцільно на якийсь відсоток емітувати новостворену валюту, орієнтуючись на знижувальний ціновий дрейф зерна IGC, з метою якомога коректнішого її введення в зростаючий за обсягом світовий товарно-грошовий обіг.

Отже, новостворена світова валюта в перехідний до повного свого «дозрівання» період, абсолютно вільно обертаючись у глобальній економіці, живе власним життям кілька років. Без будь-якого зовнішнього впливу на неї, крім дозованої емісії у такт імовірному економічному зростанню та обмежень: а) у кредитних операціях; б) доступу до фондових ринків; в) акумуляції валюти в резервах, аби світова економіка сама, вартісно відформатувалася нововведеною грошовою масою, відкалібрувала вартісний номінал грошової одиниці, призначила їй справжню ціну. І тільки після серії неминучих коливань, коли номінальна вартість світової валюти стабілізується і всі побачать справжню вартість зернового еталона IGC у цій валюті, процес формування наднаціональної валюти можна буде вважати реалізованим. SDR формалізуються у GES (Grain Equivalent Standard) — аналог Gold Exchange Standard, з тією різницею, що цього разу валюта GES сама визначить для себе еталонну вагу матеріального блага (комбіноване зерно IGC — пшениця, кукурудза, рис у пропорціях виробництва-споживання) і здобуде прив'язку до ринкової вартості зернового еталона, на відміну від золото-доларового стандарту, де долар сплановано прив'язали безпосередньо до ваги золота. Сформована в такий спосіб грошова одиниця GES набуває вартісного масштабу цін, тобто отримує номінально-вартісну прив'язку до ринкової вартості фіксованої частки матеріального блага у вигляді еталонного товару IGC:

$$1 \text{ GES} = \text{ринкова вартість еталонної ваги зерна IGC.}$$

Від цього моменту грошова одиниця GES починає жити власним життям, будучи безпосередньо прив'язаною до ринкової вартості зернового еталона IGC, а курс національних валют, включаючи долар, орієнтується на зерновалютний стандарт у вигляді грошової одиниці GES. Це буде повноцінна грошова одиниця, що спирається на власну грошову базу, використовується як міра вартості інших валют, платіжний засіб міжнародного товарно-грошового обігу. Матеріальним забезпеченням валюти GES є будь-яке матеріальне благо, що обертається у світовій торгівлі, оскільки сумарна вартість її грошової маси формується і підтримується сукупною вартістю товарної маси глобальної економіки. Ринкова вартість зернового еталона IGC є лише елементарною часткою вартості цих благ — вартісний еталон номіналу грошової одиниці GES.

Для подальшої підтримки курсу нової валюти (по відношенню до знижувального дрейфу ринкової вартості еталонного товару IGC) її повзуча дефляція щороку обнуляється дозованою на визначений відсоток грошовою

емісією, нарощуючи на той самий відсоток її грошову базу. Загальний тренд здешевлення грошей має збігатись із загальним трендом здешевлення товарів задля стабільності їх купівельної спроможності. Синхронне зниження вартості валюти в руслі загального зниження вартості основної маси товарної продукції повинне гарантувати вартісну стійкість грошової одиниці GES на тривалу перспективу: купівельна спроможність 1 GES зберігатиметься незмінною і через 10, і через 20 років, і далі. Відтак модус «1 GES = ринкова вартість зернового еталона IGC» має бути константою протягом десятиліть. Режиму щорічної на визначений відсоток грошової емісії слід дотримуватися роками, незважаючи на кон'юнктуру світової економіки. Кожні 10 років середньозважена на світовому ринку ціна (у GES-валюті) зернового еталона IGC переглядається і відсоток емісійного коригування номіналу 1 GES уточнюється. Мета вартісного коригування — непохитна купівельна спроможність валюти. У цьому полягає гарантія довгострокової стабільності як грошової системи, так і світових фінансів у цілому.

Перевагою системи GES є наявність вартісного масштабу цін, тобто прив'язка грошової одиниці до вартості еталонної частки матеріального блага, яким визначено IGC зерно. Матеріальний еталон жорстко фіксований у вазі еталонного товару IGC, а ось його ринкова ціна вільно дрейфує в руслі руху вартості основної маси товарної продукції на зниження. Відповідно, масштаб цін грошової системи GES вільно дрейфує в загальному вартісному потоці світового ринку синхронно з ним. У цьому запорука тривалої вартісної адекватності валюти GES на базі її органічної прив'язки до вартісних основ глобальної економіки. Лише військові катаклізми і позаринкове формування цін на енергоносії здатні завадити стабільності світової валютної системи.

Абсолютна автономність валюти GES, її незалежність від чийось емісійно-грошових забаганок і нейтральність у міжнародному фінансово-економічному просторі — безперечна перевага цієї валюти над іншими варіантами світових грошей. На відміну від золота та інших активів, у момент економічної нестабільності ніхто не кинеється панічно скуповувати зерно або розпродавати його (це фізично неможливо), що, поряд з багаторічною рівновагою попиту і пропозицією на нього, мінімізує волатильність ціноутворення на цей продукт і гарантує стійкість вартісного підґрунтя грошової одиниці. Стабільність середньозваженої ціни зернового еталона IGC на світовому ринку — запорука стабільності наднаціональної валюти GES.

Розпочати реалізацію даного проєкту можна в будь-який час, щойно припиняться сучасні військові конфлікти, включаючи, насамперед, російську агресію проти України, і стабілізується світова ціна на сиру нафту. Емісія й розподіл між країнами світу відповідної квоти авторитетних грошових знаків SDR з наступним введенням їх у обіг поступово сформують грошову базу світової валюти GES, у такий спосіб підготувавши її до інсталяції, щойно стабілізується номінальна вартість наднаціональної грошової одиниці.

ВИСНОВКИ

Практика останніх десятиліть доводить, що основою світової валютної системи має бути не суб'єктивно ефемерна цінність золота чи плаваючі курси національних валют, а опора на трудомістку сутність вартості матеріального багатства глобальної економіки. Сформована глобальним ринком наднаціональна валюта не залежатиме від примх монетарної політики окремих країн і характеризуватиметься міжнародною нейтральністю щодо них, отже, гарантуватиме справедливість у міжнародних економічних відносинах. Головна перевага зерновалютного стандарту GES полягає в тому, що його вартісна основа, спираючись на матеріальний фундамент світової економіки, вільно дрейфуватиме в руслі загальних тенденцій руху вартості основної маси товарної продукції на світовому ринку, тобто матиме місце прив'язка наднаціональної валюти до довгострокового цінового тренду глобальної економіки. У цьому запорука стабільності грошової одиниці GES за купівельною спроможністю на тривалу перспективу, гарантія стійкості світової грошової системи.

Фінансування. Статтю підготовлено на самоініціативній, безоплатній основі.

Конфлікт інтересів. Будь-який конфлікт фінансових або особистих інтересів, який би міг вплинути на написання даної статті, відсутній.

Залучення III. При підготовці статті штучний інтелект жодним чином не залучався.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Cashin, P., McDermott, J. (2001). The Long-Run Behavior of Commodity Prices: Small Trends and Big Variability. *IMF Working Paper*. 2001. 28 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2001/wp0168.pdf>
- Keynes, J.A. (1923). Tract on Monetary Reform. *Gutenberg*. URL: <https://www.gutenberg.org/files/65278/65278-h/65278-h.htm>
- Махинько, В., Махинько, Л. (2017). Норми споживання хліба в різних країнах світу з погляду задоволення потреб організму. *Dspace*. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/40acb755-7022-4cc4-bd02-895046b497d8/content>
- Hawkesford, M., Araus, J., Park, R., Calderini, D., Miralles, D., Shen, T., Zhang, J., Parry, M. (2013). Prospects of doubling global wheat yields. *Food and energy security*. № 2(1). P. 34—48. Figure 1: Progress in world average yields for major cereal crop yields. Data from FAOSTAT. <https://doi.org/10.1002/fes3.15>

Надійшла 19.12.2025

Прорецензована 19.01.2026

Доопрацьована 03.02.2026

Підписана до друку 13.02.2026

Опублікована 18.06.2026

REFERENCES

- Cashin, P., McDermott, J. (2001). The Long-Run Behavior of Commodity Prices: Small Trends and Big Variability. *IMF Working Paper*. 2001. 28 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2001/wp0168.pdf>

- Keynes, J.A. (1923). Tract on Monetary Reform. *Gutenberg*. URL: <https://www.gutenberg.org/files/65278/65278-h/65278-h.htm>
- Makhynko, V., Makhynko, L. (2017). Bread consumption norms in different countries of the world in terms of meeting the body's needs. *Dspace*. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/40acb755-7022-4cc4-bd02-895046b497d8/content> [in Ukrainian].
- Hawkesford, M., Araus, J., Park, R., Calderini, D., Miralles, D., Shen, T., Zhang, J., Parry, M. (2013). Prospects of doubling global wheat yields. *Food and energy security*. No. 2(1). P. 34—48. Figure 1: Progress in world average yields for major cereal crop yields. Data from FAOSTAT. <https://doi.org/10.1002/fes3.15>

Received on December 19, 2025

Reviewed on January 19, 2026

Revised on February 3, 2026

Signed for printing on February 13, 2026

Published on June 18, 2026

Volodymyr Ognevyy
Cherkasy, Ukraine

THEORETICAL PRINCIPLES OF REFORMING THE MONETARY SYSTEM: SUPRANATIONAL CURRENCY GES

The current crisis of global finance is prompting the world community to search for ways to reform it. The focus is on the issue of building a qualitatively new international monetary system. In the context of this problem, the paper presents a project to create a supranational currency GES (Grain Equivalent Standard) based on the International Monetary Fund's reserve asset SDR with the newly created currency tied to the value of the IGC (International Grains Council) standard commodity according to the Keynesian idea of the "standard value of a composite commodity" as the value basis of the monetary unit. Since the movement of the IGC grain market value follows the trend of the long-term value movement of the bulk of commodity products on the world market, the new monetary system involves, in fact, for the GES currency to be tied to the general price trend of the world economy, which guarantees its stability in terms of purchasing power. According to the project, the SDR money supply increased to the level of the total monetary base of national currencies in the world in dollar equivalent (currently \$8.27 trillion) is distributed among countries based on the quota principle according to the size of their populations and is introduced into global market circulation. Having become an international money supply, the SDR is formatted by the world market, which is to determine the nominal value of the supranational currency. As soon as the true price of the IGC grain standard in this currency is revealed, the supranational monetary unit, renamed GES, is tied to the market value of the IGC grain standard weight and drifts with it in line with the long-term price trend of the global economy. This will ensure the stability of the currency in terms of its purchasing power in the long run, a guarantee of the stability of world finance. The GES supranational currency is completely autonomous (independent of the monetary policy of individual countries), is used as reference exchange rate for national currencies, and serves as a full-fledged means of monetary circulation in international economic relations.

Keywords: *world financial architecture; global monetary system; supranational currency; monetary unit.*